

energiavirasto

Talousvaliokunta kuuleminen 7.12.2023

Kansalaisaloite KAA 4/2023

Johtaja Antti Paananen, Energiavirasto

antti.paananen@energiavirasto.fi

Reilua energiaa

Energiaviraston tehtävistä

- Energiaviraston tehtävänä on
 - Valvoa sähkömarkkinoita koskevan kansallisen ja EU-lainsäädännön noudattamista
 - Seurata sähkön ja maakaasun toimitusvarmuutta
 - Valvoa sähkön tukkumarkkinoiden eheyttä ja läpinäkyvyyttä
 - Seurata tukku- ja vähittäismarkkinoiden avoimuutta ja tehokkuutta
 - Ylläpitää sähkötoimitussopimusten vertailuvälinettä (sahkonhinta.fi)
- Energiaviraston suorittama sähkön hintojen seuranta ja analysointi perustuu aina toteutuneisiin hintoihin
 - Energiavirasto ei laadi ja julkaise ennusteita sähkön tulevista tukku- tai vähittäishinnoista eikä laadi hintaskenaarioita erilaisiin markkinatilanteisiin

Sitova EU lainsäädäntö määrittää hinnanmuodostumista sähkön tukkumarkkinoilla (1/2)

- Sähkökauppa-asetus (943/2019) määrittää keskeiset periaatteet
 - Resitaalin (22) mukaan markkinoiden **pääperiaatteena sähkön hintojen määrittäminen kysynnän ja tarjonnan perusteella**
 - Hintojen olisi osoitettava, milloin sähköä tarvitaan, ja niiden olisi annettava markkinapohjaisia kannustimia investoinneille
- Art 10(1) mukaan **sähkön tukkuhinnalla ei saa olla ylä- eikä alarajaa**
 - Koskee mm. tarjousten tekemistä ja kauppajien selvittämistä kaikilla aikaväleillä
- Art 10(2) mukaan sähköpörssit voivat käyttää harmonisoituja rajoja enimmäis- ja vähimmäisselvityshintoihin vuorokautisilla ja päivänsisäisillä aikaväleillä (ns. tekniset rajat)
 - **Rajat eivät saa tarpeettomasti rajoittaa kauppaa**, ja niissä on otettava huomioon toimittamatta jääneen sähkön enimmäisarvo (*Energiavirasto määrittänyt arvoksi Suomessa 8000 EUR/MWh*)
 - Käytössä oltava avoin mekanismi tarjousten teknisten rajojen mukauttamiseksi automaattisesti hyvissä ajoin, jos on odotettavissa, että asetetut rajat saavutetaan
 - Mukautettuja korkeampia rajoja sovelletaan siihen saakka, kunnes mekanismin mukaiset lisäkorotukset ovat tarpeen -> *asetuksen perusteella menetelmään ei voi sisältyä rajojen pienennysmekanismia*

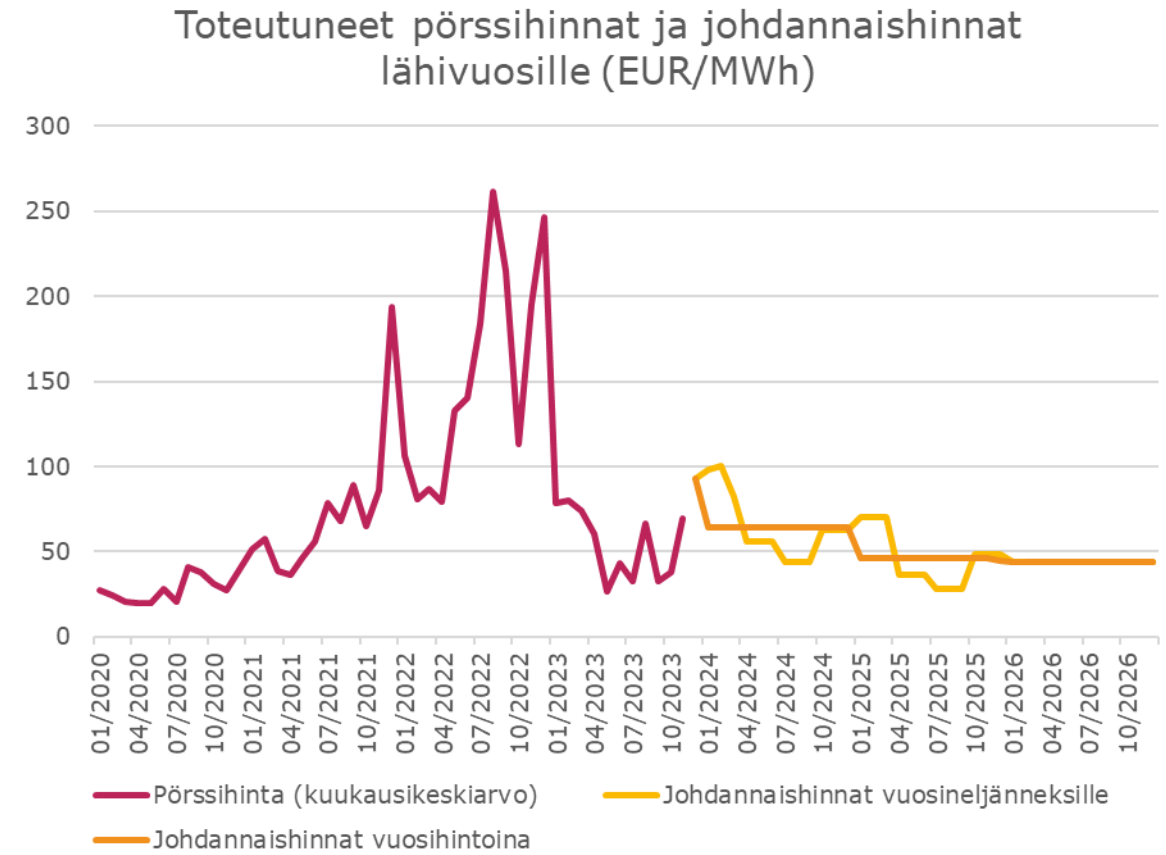
Sitova EU lainsäädäntö määrittää hinnanmuodostumista sähkön tukkumarkkinoilla (2/2)

- Komission asetus (2015/1222) määrittää hinnanmuodostumista tarkemmin
 - Yhteinen vuorokausimarkkinoiden hintakytkentäalgoritmi (Euphemia) ja jatkuvan päivänsisäisen kaupankäynnin täsmäytysalgoritmi (XBID)
 - Algoritmin vaatimukset mm. **maksimoidaan vuorokausimarkkinoiden taloudellinen ylijäämä ja käytetään marginaalihintaperiaatetta** (=kaikille hyväksytyille tarjouksille sama hinta tarjousaluetta ja markkina-aikayksikköä kohden)
 - ACER hyväksynyt algoritmin 2018 (päivitetty 2020) – ehdotus uudesta täydennyksestä ACER:lla käsiteltävänä
- ACER on päätöksillä 01/2023 ja 02/2023 vahvistanut harmonisoidut menetelmät minimi- ja maksimiselvityshintojen määrittämiseksi yhteisillä vuorokausi- ja päivän sisäisillä markkinoilla
 - Vuorokausimarkkinoilla tekniset rajat ovat -500 / +4000 EUR/MWh
 - Päivän sisäisillä markkinoilla tekniset rajat ovat -9999 / +9999 EUR/MWh
 - Vuorokausimarkkinoilla raja nousee +500 EUR/MWh (tai laskee -100 EUR/MWh), mikäli vähintään yhdellä tarjousalueella hinta saavuttaa vähintään 70% olemassa olevasta rajasta vähintään kahtena eri markkina-aikayksikkönä kahtena eri päivänä liukuvan 30 päivän sisällä -> hintarajan muutoksesta ilmoitettava 21 pv ennen voimaantuloa

Yleisiä huomioita sähkön tukkuhinnoista

- Energiakriisissä erityisesti kaasun hinnan nousu, sähkön/kaasun tarjonnan niukkuus ja epävarmuus tulevasta nostivat sähkön hintaa
 - Spot-hinnat kulloisessa kysyntä/tarjonta tilanteessa
 - Futuurihinnat markkinaodotuksiin tulevasta spot-hinnasta -> ennustamisen vaikeus/epävarmuus
- Laskenut kaasun hinta/kaasuvarastojen tilanne, lisääntynyt tarjonta ja parempi näkymä tulevaan ovat laskeneet sähkön hintoja tänä vuonna
 - Myös futuurikaupoilla hintoja on suojattu alemmalle tasolle lähivuosillekin
- Yksittäiset tilanteet vaikuttavat markkinoilla pörssihintoihin ja pidempään jatkuvina häiriöinä näkyvät myös futuureissa

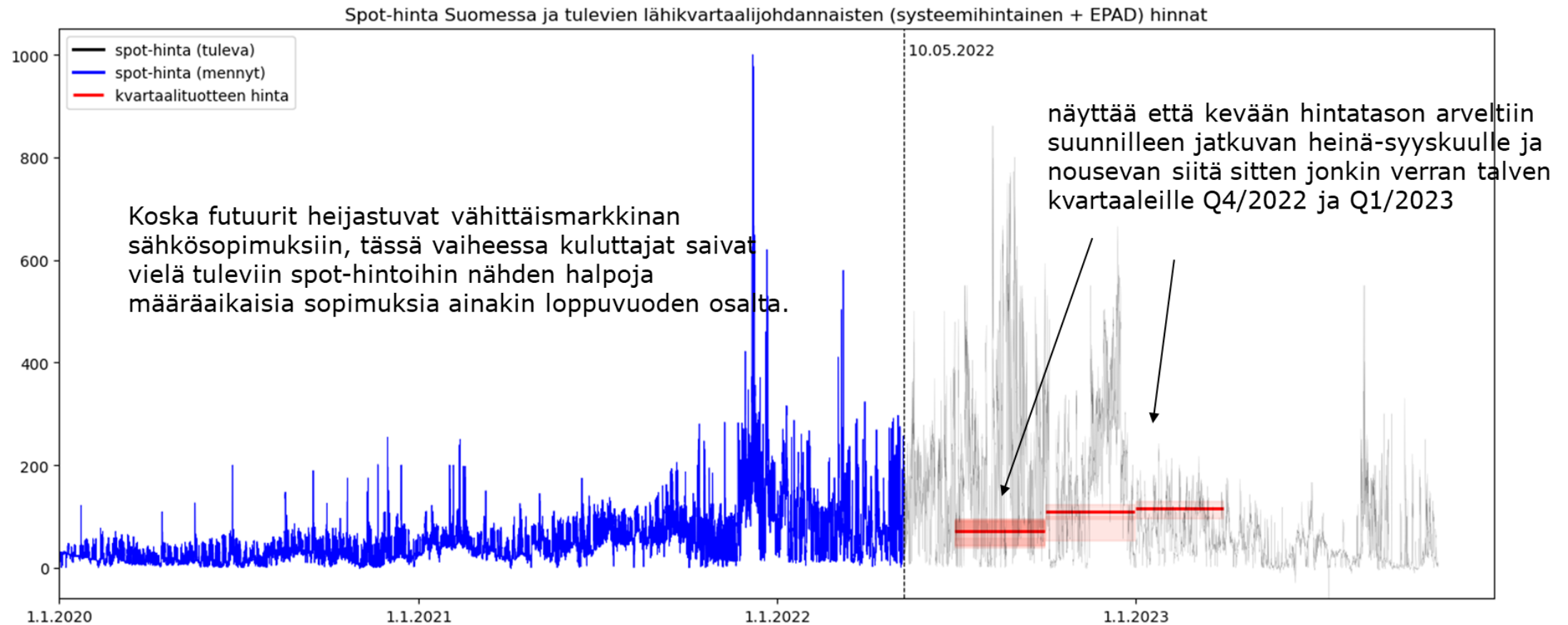

Lähde: NordPool, Refinitiv

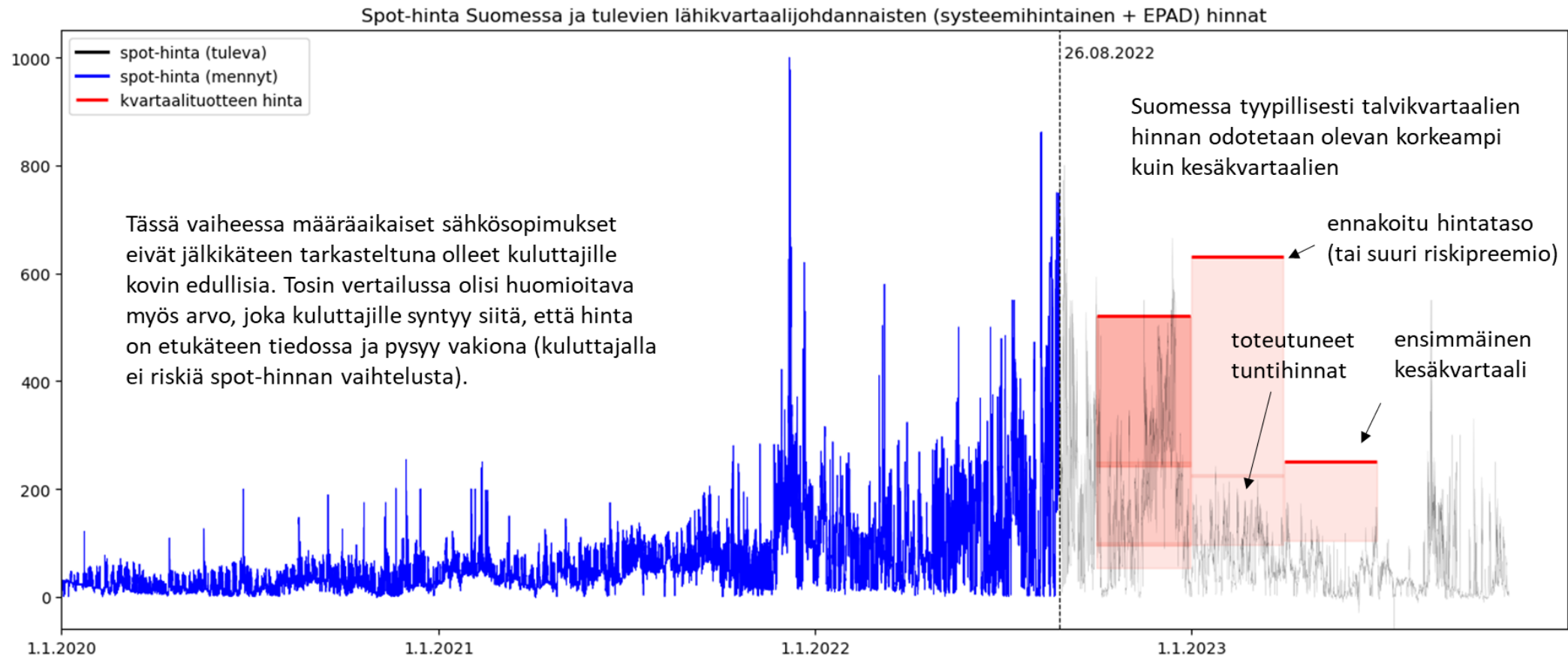
Ennustamisen vaikeus: esim. huhti-toukokuussa 2022 futuurien markkinahinnoittelussa ei osattu vielä ennakoida sitä, että pörssihinnat lähtivät nousemaan syksyllä 2022 voimakkaasti kaasun hinnan takia

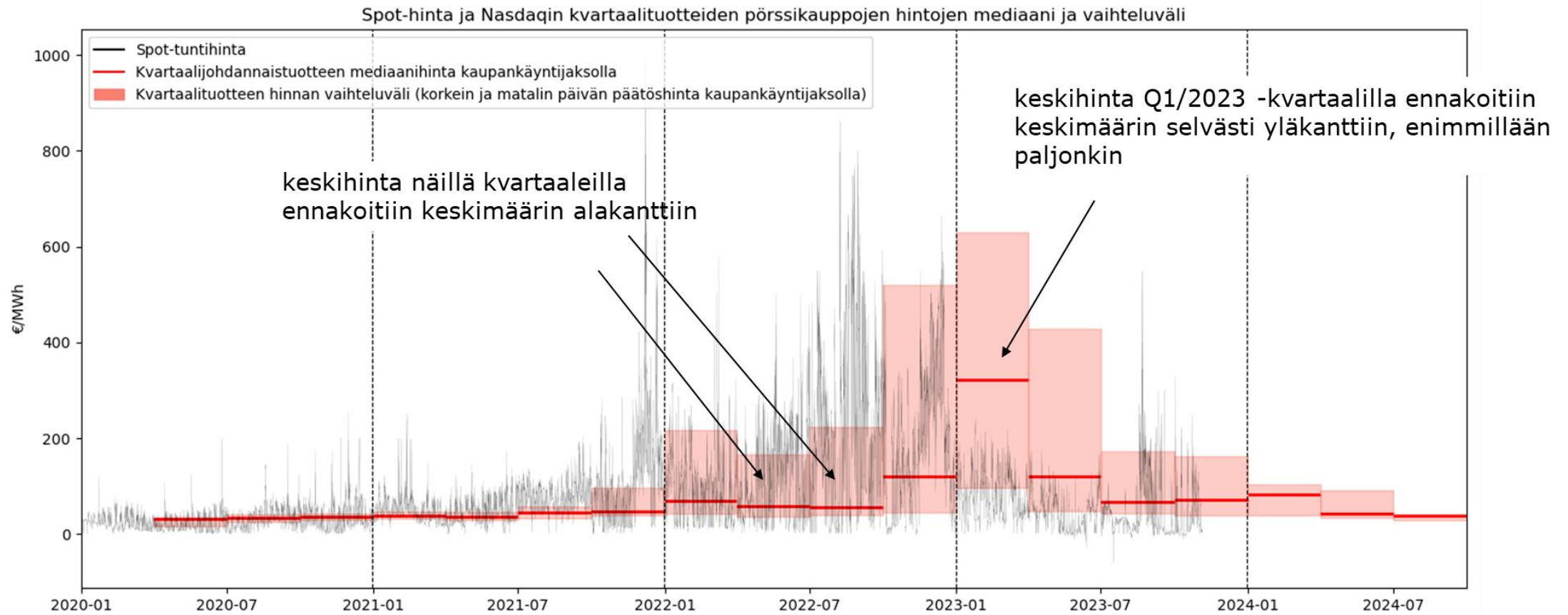
energiavirasto

Ennustamisen vaikeus: Vastaavasti 2023 elokuussa, kun sähkön hinnan ollessa kaasumarkkinan takia korkea, johdannaismarkkinalla arveltiin talven 2022/2023 hintojen olevat paljon korkeammat, kuin mitä ne lopulta olivat (tai riskipreemio nousi voimakkaasti)

Energiakriisissä johdannaismarkkinat eivät täysin ennakoineet tulevia korkeita pörssihintoja eikä myöskään hintojen laskua

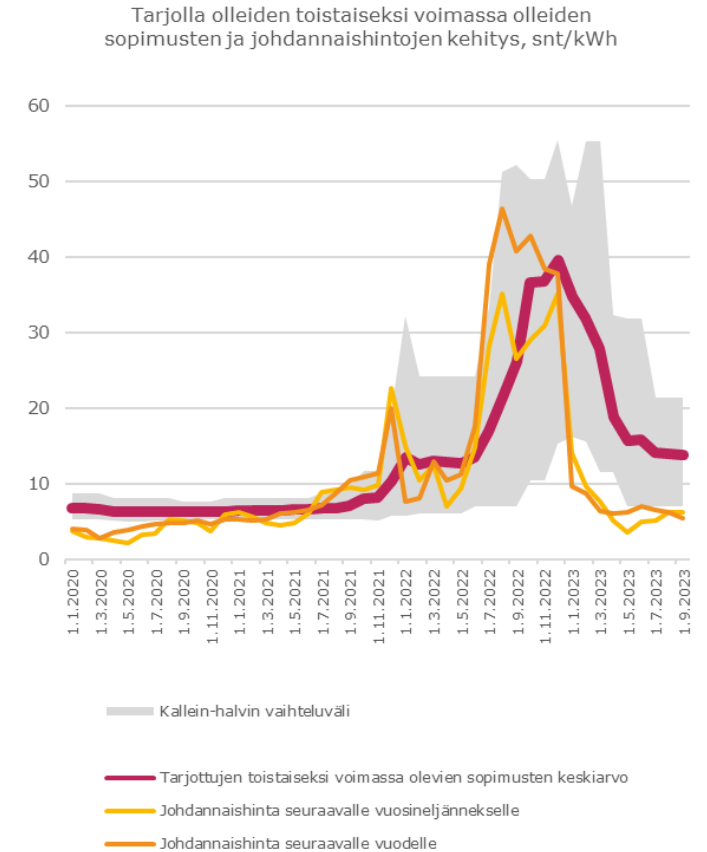
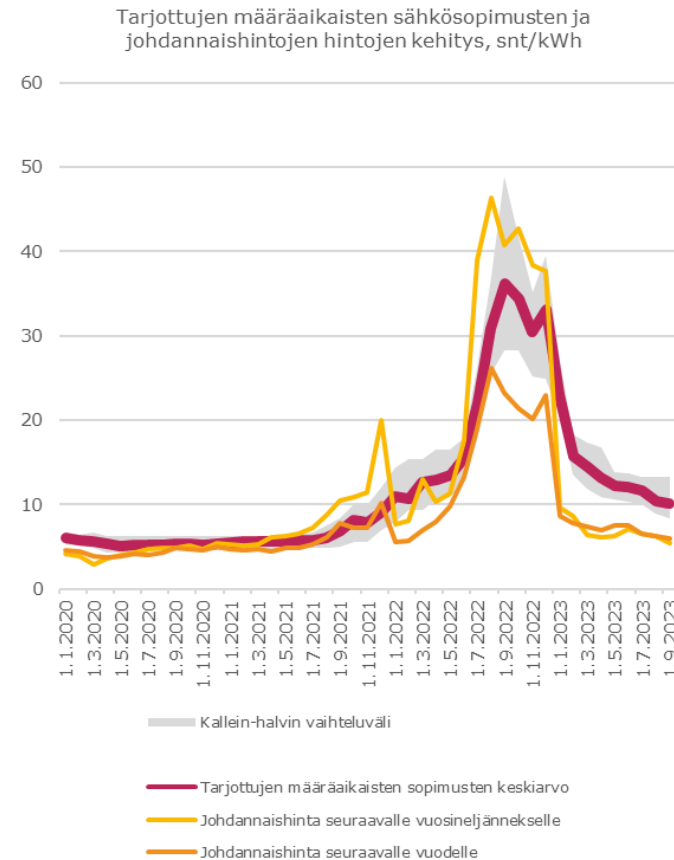

Sähkön hinnoittelusta vähittäismarkkinoilla

- Vähittäismarkkinat on avattu kilpailulle ja hinnat määräytyvät kilpailluilla markkinoilla ilman sähkömarkkinalain hintasäätelyä
 - Sähkön vähittäismyyjät kilpailevat keskenään ja asettavat tuotteidensa hinnat ja ehdot kilpailu- ja markkinatilanteen mukaan
 - Poikkeuksena toimitusvelvollisen myyjän velvollisuus tarjota sähköä kohtuulliseen hintaan kuluttajille ja muille pienille loppukäyttäjille
- Energiavirasto on 28.6.2023 annetussa päätöksessä vahvistanut toimitusvelvollisen myyntihinnoittelun kohtuullisuutta koskevat periaatteet
 - Myös toimitusvelvollinen sähkön myynti on kilpailtua liiketoimintaa ja kilpailee muiden myyjien tarjousten kanssa
 - Toimitusvelvollisen myyntituotteen hinnan kohtuullisuutta arvioidaan suhteessa vertailukelpoiseen markkinahintaan (vastaaviin kilpailluilla markkinoilla olevien tuotteiden keskimääräiseen hintatasoon)
 - Edellytyksenä oletus, että markkinahinnat (yleensä) seuraavat tukkuhintoja

Vähittäismarkkinan hintakehitys seuraa varsin tarkasti tukkumarkkinaa

- Erityisesti uusien määräaikaisten sopimusten hinnoittelu muuttuu nopeasti tukkumarkkinan (futuurien) kehityksen mukaan
- Toistaiseksi voimassa olevissa sopimuksissa reagointi ei ole yhtä nopeaa
 - Hinnat asetetaan usein määräajaksi esim. 3 kk
 - Muutoksista ilmoittaminen 1 kk ennen voimaantuloa
- Yksittäiset yhtiöt reagoivat tukkuhintojen muutoksiin hieman eri tavalla

Johtopäätelmiä

- Sähkön hinnan muodostumista tukkumarkkinoilla sääntelee EU-sääntely periaatteena marginaalihinnoittelu ilman, että hinnan muodostumista rajoitettaisiin tarpeettomasti
- Toimivat ja likvidit johdannaismarkkinat ovat keskeisessä asemassa riskien hallinnassa
 - Komission sähkömarkkinamallia koskeva ehdotus kohdistuu erityisesti johdannaismarkkinoiden parantamiseen
- Vähittäismarkkinat – hinnat ja sopimustarjonta – heijastavat tilannetta tukkumarkkinoilla
 - Millä hinnalla sähkön saa markkinoilta hankittua ja miten (hankinnan) riskejä pystytään hallitsemaan
- Vähittäismarkkinalla kilpailu toimii varsin hyvin – markkinalla on useita toimijoita ja toimijat reagoivat tehokkaasti toistensa hintoihin ja tarjontaan
 - Kilpailu on myös palauttanut sekä vähittäishinnat että sopimustarjonnan nopeasti takaisin normaaliin tukkuhintojen laskiessa
- Markkinan toimiessa pelkkään vähittäismarkkinaan kohdistuvat sääntelytoimet voivat olla haitallisia
 - Sääntelytoimet kasvattavat riskejä ja voivat vaikuttaa sopimusten saatavuuden heikkenemiseen ja hintojen nousuun